

**SVERIGES
KONSUMENTER**

Remissvar

2025-03-26

Till
Landsbygds-och infrastrukturdepartementet
103 33 Stockholm

Diarienummer LI 2024/ 01638

Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd (SOU 2024:56)

Föreningarna Vi Konsumenter (VK) och Sveriges Konsumenter har beretts möjlighet att yttra sig över rapporten Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd (SOU 2024:56). VK har sedan länge ägnat sig åt djurskyddsfrågor som ett svar på många svenska konsumenters engagemang i de livsmedelsproducerande djurens välfärd och hälsa. Föreningens ordförande Gunnela Ståhle har deltagit i utredarens expertgrupp, skickat in ett flertal förslag för att stärka lönsamheten för djurhållarna och också bidragit med ett särskilt yttrande. Ursprungligt särskilt yttrande kortades av utrymmesskäl (original bifogas).

Sammanfattning

En offentlig utredning, som utgör underlag för lagstiftning, måste öppet och neutralt redovisa fakta och konsekvenser av sina förslag. Vi anser att utredningens förslag och påståenden inte uppfyller de krav som svenska medborgare kan förvänta sig då förslagen:

- inte är baserade på tillgänglig forskning. Speciellt gäller detta effekterna av lättnader i djurskyddsregelverket eller sambandet mellan djurskydd och djurhälsa.
- strider mot svensk djurskyddslagstiftning. Sverige och EU-kommissionen är eniga om att marknaden inte som huvudinriktning ska bestämma hur djuren ska födas upp och hanteras.
- inte på ett neutralt och allsidigt sätt belyser läget och konsekvenserna av

utredarens förslag för hela livsmedelskedjan och dess effekt på konkurrenskraften. Mycket tyder på att flera av åtgärderna kommer försämra svensk animalieproduktions konkurrenskraft och främja import.
– är i strid med direktivet för utredningen, som är ett bibehållet starkt svenskt djurskydd.

Å andra sidan finns förslag som ökar djurhållarnas lönsamhet och en positiv utveckling av djurskyddet. Ökade kreditgarantier, ökade medel till investeringar och ökade medel till forskning kring djurskydd och livsmedelsproduktion och en utveckling av ersättningar via den gemensamma jordbrukspolitiken CAP är exempel på detta. Men forskningen måste inriktas på djurvälstånd och inte begränsas till djurhälsa.

Utredningen har fokuserat på lantbruksnäringens önskemål och utredaren har inte stämt av med eller beaktat synpunkter från senare led i livsmedelskedjan. Det saknas därmed analys och konsekvensbeskrivning av förändrade djurskyddskrav på marknadens förtroende och betalningsvilja och den offentliga upphandlingen. Utredaren har bortsett från konsumentstudier (2015 och 2021) som tydligt visar att en majoritet av svenska konsumenter vill att svenska kor har tillgång till utevistelse. Medborgarnas vilja visar sig i att drygt 165 000 (mars 2025) har skrivit under uppropet ”Jag vill beta”.

Kött- och charkuteriföretagen, dagligvaruhandeln, grossistföretagen och konsumentstudier bekräftar att djurskydd och framför allt beteskravet är ett starkt mervärde för svenska livsmedel. Avvecklar man sitt starkaste mervärde kommer konkurrensen snarare att handla om pris, där Sverige har andra kostnader, som kommer göra detta mycket svårt. Vi ifrågasätter därmed utredarens påstående att ett förändrat beteskrav är nödvändigt för att stärka konkurrenskraften. Ett avvecklat beteskrav kommer gynna en utveckling mot färre och större besättningar, det vill säga en fortsatt strukturrationalisering som ökar sårbarheten, minskar resiliensen och konkurrerar ut mindre mjölkgårdar. Det finns därmed inget som talar för att förslaget kommer gynna en utveckling mot fler mjölkbesättningar i hela landet.

Bilden kompliceras av att den svenska mejerimarknaden domineras av internationella företag och att importen av ost ökar. Endast 23 procent av den ost som konsumeras i Sverige är gjord på svensk mjölk.

Det finns inga skäl att tro att EU-kommissionen skulle ge Sverige möjlighet att ge ersättning för en åtgärd som är en effekt av att landet självt genom en lagändring försämrat djurskyddet enligt EFSA:s positionering. Det finns därmed inget som talar för att Sverige blir berättigat att ge ersättning via CAP till lösdriftsbesättningar där kor hålls på bete. Att utredaren hävdar att samma djurvälstånd kan uppnås i lösdriftsstallar som på bete, innebär också att argumentet att ge djurvälstånd ersättning via CAP för betesdrift faller. Om man hävdar att många kor fortsatt kommer släppas på bete, är detta svensk praxis och berättigar inte heller till EU-stöd.

Utredarens förslag strider mot utredningens direktiv om bibehållna högt ställda djurhållningskrav (4.1). Utredaren föreslår att mjölkkor som vistas i lösdriftstall ska undantas från kravet att vistas på bete sommartid. Vidare föreslås att antalet djurskyddsregler minskas, reglerna ska göras mer målstyrda och djurhållarna ska

själva få bestämma vad som är ett gott djurskydd. Förslagen urholkar djurskyddet och är i strid mot djurskyddslagen (2018:1192). EU-kommissionens bedömning är att otydliga målstyrda regler leder till en ojämlik tillämpning och efterlevnad, vilket resulterar i sämre djurskydd och orättvisa konkurrensförhållanden. I EU:s nya förslag på djurskyddsregler finns också en tydlig koppling till vetenskap som utredningen saknar. Ökad målstyrning äventyrar rättssäkerheten och är också i strid med uppfattningen hos många djurhållare att man vill ha klara besked kring vad som gäller, speciellt inför kontroll eller byggnation.

Kors hälsa och välfärd gynnas av att mjölkkor vistas på bete. Detta kan inte kompenseras i lösdriftstallar. EFSA:s (European Food Safety Authority) slutsats och Jordbruksverkets särskilda yttrande stöder detta. Det finns ingen forskning som stöder påståendet att kor kan uppnå samma välfärd inomhus, som den betesdriften kan erbjuda. Den studie som genomförts av VÄXA med 1 500 kor på stall året runt, kommer heller inte svara på frågan. Utredaren har inte heller beaktat att miljön i många befintliga lösdriftstallar inte fyller rimliga krav på djurens miljö från djurskydds- och djurhälsosynpunkt.

Finland nämns som exempel där EU-ersättning och betesstöd från mejerierna sägs bidra till att många finska kor finns på bete. Men trots ekonomisk stimulans i Finland ökar antalet kor som hålls på stall året runt från 16,5 procent 2014 till 25 procent 2022. Till skillnad från Finland sänker också Sverige sin djurskyddsnivå genom att ändra djurskyddsförordningen. Den finska mejeriindustrin är nationell, till skillnad från Sverige där de dominerande mejerierna är internationella.

Vi ställer oss mycket tveksamma till föreslagna förändringar i VILA, framför allt vad gäller att djurägarna själva skulle få behandla kalvningsförlamning och förlängt besöksintervall. Virtuella stängsel kräver en säkrare utvärdering ur djurskyddssynpunkt och att skyddet mot rovdjur måste beaktas.

Detaljsynpunkter

4.2 Utveckling av djurskyddet, avreglering av jordbruket och EU-medlemskapet

Utredaren beskriver omställningen till en uppfödning utan generell antibiotikabehandling och ett starkt svenskt djurskydd som problematiskt. I slutet av 90-talet fanns en bred konsensus hos gris- och kycklinguppfödarna om värdet av en restriktiv antibiotikaanvändning. Värdet av tillväxtantibiotika uppvägs inte riskerna. Förändringen 1986 ansågs vara en fördel för framtida konkurrenskraft. Det var budskapet i samband med att Sverige arbetade för att införa motsvarande förbud i EU. Sverige har framgångsrikt påverkat EU för en alltmer kontrollerad och restriktiv användning av antibiotika till djur. Utredaren missar också att Sverige framgångsrikt har påverkat utvecklingen av djurskyddsregelverket inom EU. Inte minst regelverket i grisuppfödning har inom EU skärpts väsentligt, även om efterlevnaden brister i många EU-länder.

4.7 Konsumentattityd och betalningsvilja (sid 40, 128)

På flera ställen hävdar utredaren att endast en begränsad andel av konsumenterna är villiga att betala extra för djurvälfärd. Önskemål om svenska produkter finns, men att den verkliga betalningsviljan i butik är lägre. Detta påstående framförs ofta från producenthåll, men är inte i överstämmelse i erfarenheterna från Svenskmärkning AB. Svenska produkter står sig väl i konkurrensen och betalningsvilja finns. Det visar sig bland annat av att marknadsandelarna för svenska animalier har ökat sedan 2013

(se tabell 4.1 sid 97). Ett positivt exempel är svenskt griskött som med framgångsrik marknadsföring av svenskt djurskydd har över 80 procent av den svenska marknaden. Det motsäger påståenden om att det inte går att marknadsföra svensk djurskyddslagstiftning. Marknadsandelen för mjölkekvivalenter är starkt beroende av låga marknadsandelar för svensk ost. Av den ost som konsumeras i Sverige är endast 23 procent av svenskt ursprung (2024). De internationella mejeriföretag som finns i Sverige har valt att tillverka mjölkpulver för export och har flyttat ut svensk osttillverkning.

4.8 Hearings med intressenter

Utredaren har haft hearings med producentorganisationer, djurskydds- och konsumentorganisationer. Det framgår inte att man har haft kontakt med intressenter längre fram i livsmedelkedjan det vill säga mejerier, slakterier, grossister eller dagligvaruhandel. Det är bakgrunden till vår kritik eftersom analys och konsekvenser därmed blir bristfälligt belysta (se sammanfattning). Precis som utredaren säger finns en stolthet i primärproduktion över det som kallas den svenska modellen – ett gott djurskydd, en god djurhälsa och låg antibiotikaförbrukning. På hearings har framförts att man inte uppfattar djurskyddslagstiftningen som den allvarliga begränsningen för konkurrenskraften. Det är snarare kostnader för insatsmedel, räntekostnader, arbets- och byggkostnader samt miljöprövning som är begränsande. En majoritet tycker att djurskyddskontrollen fungerar väl. Trots detta hävdar utredaren att djurskyddet har stor betydelse för konkurrenskraften.

Sid 136

VK har i inlägga till utredningen framfört värdet av att beräkna kostnader och intäkter av svensk djurskyddslagstiftning. Konkurrenskraftsutredningen bortsåg från positiva effekter av svenska djurskyddsregler. Det gäller inte bara att friskare djur ger mindre kostnader och därmed ökad produktion. Betande djur ger också stöd till nationella miljökvalitetsmål som biologisk mångfald och ett rikt odlingslandskap.

Jordbruksverkets scenarier kring beteskravet är exempelvis inte rättvisande. ”Den svenska modellen – hävstång eller ok för svensk svinproduktion” (Jonasson L et al 1997) visade att i jämförelse med dansk grisproduktion som tillämpade antibiotikatillsats i foder och EU:s djurskyddsregler, hävdade sig svensk uppfödning mycket väl med striktare djurskyddsregler och utan antibiotika generellt i foder. Kostnaden för den svenska modellen var marginell. Se 4.11.2

4.10 Utredarens överväganden och förslag utanför djurskyddsområdet

Vi stöder förslag:

- om att staten går in med kreditgarantier för att erbjuda lån för att underlätta kapitalförsörjningen för svenska lantbruksföretagare. Det är angeläget att kreditgarantierna inte kopplas till utökad produktion.
- till höjda ersättningsnivåer till djurägare för rovdjursavvisande stängsel.
- att utreda förutsättningarna för ersättning för förebyggande smittskyddsåtgärder.
- att ta bort undantagen för salmonellaersättningen till slaktkycklingar och avelsbesättningar.
- att införa ersättning för förebyggande åtgärder mot ASF.
- att stärka det inhemska avelsarbetet.

Vi anser att förenklingar när det gäller VILA noggrant måste vägas mot förtroendet för systemet exempelvis när det gäller besöksintervall. Syftet med VILA är att

förebygga djurhälsoproblem och kräver veterinär rådgivning. Det är mycket tveksamt om behandling av kalvningsförslamning kan överlämnas till djurägarna, då ingreppet innebär risker. I Danmark anges att detta ska användas undantagsvis och bygga på tydligt fastställd diagnos.

4.11.2 Intäkter och kostnader för svenska djurskyddsbestämmelser

Trots att utredaren deklarerat svårigheter med att rättvist skatta kostnader och intäkter för svenska djurskyddregler gav utredaren uppdraget till en ekonomisk konsult att beräkna kostnaderna för några specifika svenska djurskyddskrav. Vi ifrågasätter valet av regler. Det fanns exempelvis inget ifrågasättande från grisbranschen av det svenska förbudet mot fixering av suggor eller från kycklingbranschen när det gällde beläggning i slaktkycklingstallar.

En utvärdering av beteskravet bygger på Jordbruksverkets rapport från 2014, som är beräkning på olika scenarier på tre typgårdar och som varken bygger på forskning eller fakta från praktiken. Utvärderingen av fixering av suggor bygger på en enskild svensk studie från 2018. Denna studie ifrågasätts och flera praktiska studier har visat att ökad dödlighet hos smågrisarna har annan förklaring än just fixeringen eller ej och många åtgärder vidtas i dag som minskar risken för att smågrisarna kläms av suggan.

4.12 Utredarens överväganden och förslag – konkurrenskraft och djurskyddskrav

- Vi stöder den allmänna ambitionen att värna och utveckla den framgångsrika svenska modellen med inriktning på förebyggande åtgärder. Det är också inriktningen på djurskyddslagstiftningen som syftar till att med befintlig kunskap och erfarenhet förebygga djurskyddsproblem. Detta sker genom föreskrifter som ställer krav på djurens miljö, skötsel och utfodring.
- Utredaren har gett Jordbruksverket i uppdrag att begränsa av antalet bestämmelser och öka flexibiliteten. Svenska djurskyddsregler bygger på forskning och fakta på vad som främjar hälsa och djurvälstånd, till skillnad från utredarens förslag. Efter remissbehandling gör verket alltid avvägningar mellan djurskydd och produktionseffektivitet och kostnader. En allmän inriktning på att minska antalet bestämmelser är inte i överensstämmelse med djurhållarnas uppfattning att djurskyddsregelverket inte innebär ett avgörande problem för konkurrenskraften. Dessutom bygger en stor del av svenska djurskyddsföreskrifter på EU-regler, som i de flesta fall måste implementeras i svensk lagstiftning. En minskning av antalet regler måste också alltid vägas mot förtroendet för det svenska djurskyddet, som värderas högt av konsumenterna.
- Flexibilitet och målstyrning är i strid mot EU-kommissionens bedömning att detta leder till en ojämlig tillämpning och efterlevnad, vilket resulterar i sämre djurskydd och orättvisa konkurrensförhållanden. Kontroll av efterlevnaden blir komplex och äventyrar rättssäkerheten. Ofta framförs från djurägare att man vill ha tydliga regler, för att veta vad som gäller särskilt inför kontroll eller byggnation.
- Vi ifrågasätter förslaget till utökad flexibilitet när det gäller bete och utevistelse för får och nötkreatur i köttproduktion. En förutsättning för förlängd betesperiod utan tillgång till ligghall förutsätter anslutning till kontrollprogram och bland annat tillgång till en torr och ren liggplats. Kontrollprogrammet för utedrift utan ligghall omfattar ett antal krav, som rent

allmänt bidrar positivt till en god djurhälsa. Förslaget riskerar att minska antalet djur på bete, vilket är negativt för djurvälståndet och att mål för att upprätthålla den biologiska mångfalden inte kan uppnås.

- Förslaget att öka flexibiliteten vid placering av den fasta golvytan i grisboxen är ett udda producentkrav. Snarare behövs ett bredare angreppssätt för hur vi kan bygga slaktsvinsstallar i ett varmare klimat.
- Vi stöder ökad forskning på kostnadseffektiv stallbyggnation. Ombyggnad av stallar för uppbundna kor till lösdrift är angeläget, men ställer speciella krav. Det är inte sällan som en sådan ombyggnad inte ger optimala djurmiljöer, vilket har lyfts i utredningens expertgrupp.
- Vi stöder förslaget om att kunskapsnavet för animalieproduktion vid RISE ges fortsatt stöd.
- Kritiken mot förslaget att undanta beteskravet för kor i lösdrift framgår av sammanfattningen. Djurskyddet försämrats enligt vedertagen forskning, vilket också har delgetts utredaren och tydliggjorts genom debattinlägg i Svenska Dagbladet 13 september 2024, där [21 välmeriterade forskare](#) underkänner utredningens slutsatser när det gäller att ett gott djurskydd inte skulle påverka djurhälsan eller att korna skulle må lika bra inomhus. Dessutom behövs fler betande djur för att stärka den biologiska mångfalden. Det avser inte bara bete av naturbetesmark utan också bete på åkermark. Grön mark ökar fotosyntesen, ökar kolinlagringen och minskar näringsläckaget. Bete som alternativ till utfodring med ensilage på stall har i såväl svenska som utländska studier visat sig minska metanavgången från korna med 20–30 procent.

5.2 Vetenskap saknas

Baserat på en icke-granskad litteraturgenomgång utförd av en konsult med forskarbakgrund, konstaterar utredaren att det saknas vetenskapliga studier om sambandet mellan svenska djurskyddskrav och djurhälsa. Man kan ställa sig högst frågande till hur man tagit sig an denna uppgift. Det finns nämligen mängder av vetenskapligt underlag som visar hur olika aspekter av djurskydd och djurhälsa hänger ihop. Det finns till exempel flera granskade vetenskapliga översiktsartiklar om hur bete påverkar mjölkorns hälsa och välfärd; i dessa har författarna hittat och sammanställt forskningsresultat från ett hundratal studier. Att man i utredningen drar slutsatsen att det saknas forskning om hur djurhälsan påverkas av svensk djurskyddslagstiftning är oseriöst och visar på okunnighet om lagstiftningsprocessen. Djurskyddslagstiftningen bygger på forskning och beprövad erfarenhet av vad som är bra för djuren. Det gäller såväl svensk djurskyddslagstiftning som lagstiftningen inom EU. Det är utgångspunkten i den ansvariga myndighetens arbete med djurskyddslagstiftningen (se särskilt yttrande från Helena Elofsson, Jordbruksverket och Roger Pettersson). De 21 forskare som yttrat sig om utredarens förslag i september 2024 är starkt kritiska till att utredaren har tagit vetenskapen som gisslan genom att hävda att utredarens förslag inte skulle försämra svenskt djurskydd.

5.5 Utredarens överväganden och förslag

Utredaren ger två uppdrag till Statens veterinärmedicinska anstalt. Uppdragen berör en fördjupad litteraturstudie kring djurskyddskravens påverkan på djurhälsa och läkemedelsanvändning och en kartläggning av läkemedelsanvändning kopplat till djurskyddskrav och djurvälstånd. Uppdragen kan öka kunskapen inom området, men vi ifrågasätter syftet.

Vi stöder förslaget att forskningsstödet till djurskyddsbefrämjande åtgärder inom

Formas ska utökas till minst 18 miljoner kronor 2025–2028, varav minst 12 miljoner kronor avsätts för åtgärder som förbättrar djurhälsan och en korrekt läkemedelsanvändning. Men forskningen får inte begränsas till djurhälsoperspektivet utan också omfatta djurvelfärd.

6. Förprovning

6.9 Utredarens förslag

Vi värdesätter att utredaren föreslår att förprovningen behålls eftersom den gynnar såväl djurens hälsa, smittskyddet och djurvelfärden samt minskar risktagningen för djurhållarna. Med hänvisning till krav på bete för nötkreatur, får och getter bör omfattningen av förprovningen utökas till att omfatta tillgång till lämplig mark vid ny- och ombyggnation av djurstallar. Vi anser också, precis som Jordbruksverket och SVA, att smittskyddsaspekter bör ingå i förprovningen.

7. Innovation och forskning

7.13 Utredarens överväganden och förslag

Utredaren initierade ett seminarium i oktober 2023 där framför allt primärproduktionen listade angelägna forskningsområden. Vi är positiva till många av utredarens förslag till ökad forskning inom området livsmedelsproduktion. Forskning och innovation anges ofta som lösningen på ökad konkurrenskraft för svensk livsmedelsproduktion. Vi noterar att forskningen ska syfta till bibehålllet djurskydd; men som särskilt påpekas i särskilt yttrande från Helena Olofsson bör djurvelfärden utvecklas och inte avvecklas (se punkt 5.5, där ökat anslag till Formas föreslås).

Vi anser att nyteknikprovningen fyller en viktig funktion. Så vitt vi känner till, är den svenska provningen samordnad med provning inom EU.

Vi ifrågasätter förslaget att undanta virtuella stängsel från djurskyddsförordningen. Systemet kräver en ordentlig utvärdering ur djurskyddssynpunkt och Jordbruksverkets godkännande. Att virtuella stängsel inte skyddar mot rovdjur har utredaren bortsett från.

8. Kontroll och administrativ börda

8.7 Vi stöder utredarens tre förslag. Jordbruksverket har 2024 inventerat djurägarnas uppfattning om djurskyddskontrollen. 70 procent svarande och en majoritet är generellt positiva till länsstyrelsens kontroll.

9. Ersättningssystem

9.5 Utredarens övervägande och förslag

Det framförs att en ändring av djurskyddsförordningen med undantag från beteskravet för kor i lösdriftsbesättningar, skulle innebära möjlighet att införa ersättning för betesdrift. Vi anser att detta är en information som vilselett mjölkproducenterna. Som tidigare nämnts i sammanfattningen, finns inga skäl att tro att EU-kommissionen skulle ge Sverige möjlighet att ge ersättning för en åtgärd, som är en effekt av att landet själv genom en lagändring försämrat djurskyddet enligt EFSA:s positionering.

När det gäller åtgärder som kan stärka lönsamheten har Världsnaturfonden WWF i ett debattinlägg i Land Lantbruk 6 september 2024 presenterat ett antal åtgärder som vi anser är värdefulla att beakta. WWF föreslår bland annat:

Sänk skattetrycket, inför ett jordbruksavdrag liknande ROT/RUT för mjölkproducenter, eller inför det jordbruksavdrag som föreslås i "Vägen mot fossiloberoende jordbruk" (SOU 2021:67).

Återinför en statligt finansierad avbytartjänst, så att mjölkföretagare med få eller inga anställda kan ta semester. Finland har en till 70 procent statligt finansierad avbytartjänst.

Se över paketet av jordbruksstöd så att betesbaserad drift gynnas ekonomiskt.

Ge stöd till bete med längre betestid än vad djurskyddsföreskrifterna kräver.

Stärk ersättningen för underhåll av naturbetesmarker. Mjölkbesättningarnas ungdjur används ofta för att beta naturbetesmarker.

Vi stöder:

- * förslaget att nationell lagstiftning och praxis utöver EU:s lagstiftning berättigar till EU-ersättning. Detta framfört i särskilt yttrande.

- * att återinföra stödet till vallodling.

- * en uppräknig av gällande djurvälståndersättningar.

- * att höja budgeten för investeringsstöd.

- * att se över startstöden till unga lantbruksföretagare.

Därutöver bör marknaden (mejeri- och köttföretag) tydliggöra att kött- och mejeriprodukter kommer från betande djur. Kött- och mejeriföretagens hållbarhetsersättningar bör premiera bete. 25 procent av det svenska nötköttet kommer från 110 000 tjurar, som vistas på stall året runt.

11. Konsument och märkning

Vi konstaterar att utredaren inte förslagit några konkreta åtgärder utan har dragit vissa slutsatser kring analysen av konsumentstudier och läget vad gäller djurvälståndsmärkning. Vi stöder förslaget om en branschöverenskommelse inom dagligvaruhandeln kring djurskyddskrav, i likhet med den man nu har kring antibiotika till djur.

Agrifood Economics Center har kartlagt tillgänglig forskning kring konsumentpreferenser och konsumentbeteende samt effekterna av en eventuell djurvälståndsmärkning. Vi anser att slutsatserna och analysen har klara brister. Utredaren inleder med att referera till Konkurrenskraftutredningen från 2015, med att den faktiska betalningsviljan för ett gott djurskydd inte är tillräcklig för att uppnå lönsamhet hos producenterna. Vi vill påpeka att denna slutsats refererar till situationen som rådde för närmare tio år sedan. Den slutsatsen upprepas i de tre första punktsatserna, alltså att betalningsviljan för ett bättre svenskt djurskydd inte är tillräcklig, utan bara omfattas av en mindre del av konsumenterna. Detta motsägs av den återhämtning som skett för många animalieprodukter när det gäller marknadsandelar (försörjningsförmåga) figur 11.2.

Det som helt saknas i analysen är effekterna på marknaden av föreslagna åtgärder. Hur kommer förtroendet påverkas av ett försämrat djurskydd? Var står aktörerna i livsmedelskedjan som förädlingsföretag, dagligvaruhandel och vad säger aktuella konsumentstudier från exempelvis Svenskmärkning och YouGov? Utredaren har helt bortsett från de kraftfulla reaktionerna från konsument-, djurskydds- och miljöorganisationer på utredarens förslag på försämrat djurskydd, framför allt när det gäller att undanta kor i lösdrift från beteskravet samt att minska antalet bestämmelser och målstyrning.

Vid seminarium i Almedalen den 26 juni 2024, ordnat av Vi Konsumenter, WWF, Världsnaturfonden, World Animal Protection och Sveriges Konsumenter framkom tydligt att Sveriges kött- och charkuteriföretag, Axfood och COOP östra anser att beteskravet är ett starkt och tydligt mervärde för svenska animaliska produkter och att ett borttaget beteskrav innebär försämrat djurskydd och ett minskat förtroende för svenska livsmedel.

För Sverige innebar EU-inträdet att gränserna öppnades för fri rörlighet för produkter från andra EU-länder. I debatten förekom debatt kring höga livsmedelspriser. Det fanns ett intresse för dagligvaruhandeln att genom ökad import sänka livsmedelspriserna. Många animalieprodukter har återhämtat sig på marknaden. Ett positivt exempel är svenskt griskött (sid 552) där marknadsandelen 2013 var cirka 65 procent och 2024 över 80 procent. Enligt svenska slakterier (även danskägda) och Livsmedelsföretagen, LI, är svenskt djurskydd och låg antibiotikaanvändning starka argument för konsumenterna att välja svenskt kött.

Inventeringen av konsumentstudier omfattar inte de specifika konsumentstudier från YouGov 2015 och 2021 som kartlagt konsumenternas krav på utevistelse, det vill säga svenska kors beteskrav. Att djuren får vistas ute är mycket viktigt eller viktigt för 72 procent av 1 000 tillfrågade. Det stämmer väl med en konsumentstudie från Svenskt Kött 2020, där 73 procent av de tillfrågade ansåg att god djurhållning innebar utevistelse för djuren. I YouGovs undersökning tycker 82 procent att det är viktigt djuren behandlas väl. Man är klar över och anser att det är viktigt att djuren behandlas bättre i Sverige än i många andra länder. Än viktigare är att det används mindre antibiotika i Sverige.

SLU genomförde en konsumentstudie 2022 (Höglind et al 2024 Loss or gain of dairy cow grazing opportunities when purchasing milk and cheese – do consumers care?) där konsumenter tillfrågades om betydelsen av beteskravet kopplat till såväl mjölk som ost. Beteskravet värderas högt och konsumenterna vill ha kompensation för ett borttaget beteskrav. Man är också beredda att betala mer för ökad betestid. Studien för också ett resonemang kring den negativa effekten av att ta bort ett unikt nationellt djurskyddskrav och harmonisera till EU-nivå.

Vi stöder utredarens uppfattning att en svensk djurvälståndsmärkning inte skulle främja ett svenskt djurskydd. Djurvälståndsmärkning innebär att man överlämnar åt konsumenterna att lösa angelägna djurskyddsproblem. Som tidigare nämnts har Sverige genom djurskyddslagstiftningen valt att inte låta marknaden avgöra skyddet av djur. Däremot anser vi att en utökad ursprungsmärkning bör eftersträvas och omfatta även mejeriprodukter. Ost är ett område där ursprungsmärkningen är otydlig och vilseleder konsumenterna.

12. Offentlig upphandling

Det finns flera felaktiga påståenden kring den offentliga upphandlingen, som inte minst kommer från producenthåll. Miljöstyrningsrådet och senare Upphandlingsmyndigheten har utformat kriterier för upphandling, som har gjort det möjligt att indirekt prioritera svensk råvara. Enligt livsmedelsgrossisterna innebär ett krav på bete att den offentliga upphandlingen kan säkerställa tillgång till svenska kött- och mejeriprodukter. Livsmedelsgrossisterna har i ett öppet brev till landsbygdsministern tydliggjort att det svenska beteskravet är det viktigaste kriteriet

för upphandlande offentliga myndigheter att säkerställa att man får svenskt kött och svenska mejeriprodukter.

Enligt enkät 2023 från Djurens Rätt där 71 procent av kommunerna svarade, ställde alla djurskyddskrav i samband med upphandling på framför allt griskött och kyckling (över 90 procent), men även stor andel på ägg och mejeriprodukter. Enligt Jordbruksverkets SILO 2023 visar att inköp av mejeriprodukter, kött och kyckling till drygt 80–90 procent har svenskt ursprung (se tabell 12.1). I offentlig upphandling är 53 procent av osten av svenskt ursprung. Dessa uppgifter strider mot en uppgift i konsumentavsnittet, där det anges att 60 procent i den offentliga upphandlingen är av svenskt ursprung.

Med vänlig hälsning,

Gunnela Ståhle, ordförande Vi Konsumenter

Johanna Hållén, generalsekreterare Sveriges Konsumenter